

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 13. kimovca 1848.

List 37.

Mi Ferdinand Pervi, ustavni Cesar Avstrijanski, kralj Ogerski in Česki, tega imena Pétí, kralj Lombarški in Beneški, Dalmatinski, Horvaški, Slavonski, Galicije, Lodomerije in Ilirije, Nadvojvoda Avstrijanski, Vojvoda Lotrinški, Solnograški, Štajarski, Koroški, Krajski, Zgornje in Dolnje Šlezije, Veliki knez Erdeljski, Mejni grof Marski, Pokneženi grof Habsburški in Tiroljski i. t. d. i. t. d.

Smo po naklepu Svojih ministrov soglasno z ustavnim državnim zborom sklenili in ukažemo kakor sledi:

Pervič. Podloštvo in zaveza med gruntnimi gospokami in podložnimi ste z vsimi postavami, ki to zavezo zadevajo, nehale.

Drugič. Grunt ali zemljiše je vsih dolžnost odvezan; vsi razložki med gosposkinimi in kmečkimi zemljiši imajo nehati.

Tretjič. Vse dolžnosti, dela in davki vsake baže, ktere iz podloštva izvirajo in podložno zemljiše zadevajo, odsihmal nehajo; ravno tako tudi nehajo vse odrajtvila v blagu (Natural), v delu in denarjih, kteri izvirajo iz gosposkine gruntne oblasti, iz desetinskiga, varovavniga (Schutz), fogtjiskiga, gorniškiga in soseskiniga gospodstva in ktere so se dozdej mogle odpravljati ali od kmetiskiga posestva ali od oseb; tudi je jenjalo plačilo za premenenje posestva (prepisi) med živimi in po smerti.

Cetrtič. Za nektere teh davkov, ki so po tem nehali, se bo odškodovanje dalo, za nektere pa ne.

Petič. Odškodovanje se ne bo dalo za pravice in davke, ki iz osébniga podloštva, iz gosposkinih in sodniških opravil in iz soseskiniga gospodstva izvirajo; zavoljo tega pa tudi iz tega izvirajoče dolžnosti nehajo.

Šestič. Za dela, za davke v blagu in v denarjih, ktere je posestnik grunta svojimu grajšinskimu, desetinskimu ali fogtjiskimu gospodu mogel odrajtovati, je berž ko berž primerno odškodovanje odmeriti.

Sedmič. Pravice v gojzdih in za pašah kakor sužne pravice (Servituts-Rechte) med gosposkami in med njih dozdanjimi podložnimi imajo z odškodovanjem nehati — soseskinih gospodstev pravice (Dorfbrigkeit) pa cvetlice iskati (Blumensuch) in pasti (Weiderecht), kakor paša na prahi in sternišu imajo brez odškodovanja jenjati.

Osmič. Komisija iz poslancov vsih deželá ima postavno osnovo izdelati in državnimu zboru podložiti, ktera mora zapopasti pravila:

a. kako se ima odškodovanje nasprotnih prejemšin in davšin zgoditi, ktere so v zakupnih (emfitevskih) pogodbah (kontraktih) ugotovljene ali pa v tacih, ki so zastran delitve lastnin storjene;

b. kako imajo gruntne dolžnosti nehati, ktere v tretjim razdelku morebiti niso imenovane;

c. kako se imajo v sedmim razdelku imenovane pravice odpraviti ali pa poravnati;

d. kako in koliko bo odškodovanja plačati, in kako se ima iz premoženja zadetih deželá denarica napraviti, iz ktere se bo samó za zadeto deželo prerajtano odškodovanje poplačalo, pri kteri reči bo državno vladarstvo srednik;

e. ali se bo za davšine in dela, ktere imajo po drugim, tretjim razdelku, in po čerki b. o smiga razdelka nehati, ki pa v petim in šestim razdelku niso imenovane, kako odškodovanje plačalo in kolikšno.

Devetič. Grajšinske gosposke imajo sodniško in politiško vladbo za ta čas do vpeljanja cesarskih gosposk na državne stroške še dalje peljati.

Desetič. Sklep, ki je v šestim razdelku zavoljo odškodovanja del in davšin v blagu in denarjih izgovorjen, ne brani, ako bi po osmim razdelku postavljena komisija ta sklep s poznejšimi naklepi razločiti ali prikrajšati utegnila.

Enajstič. Tudi siljenje vol in žganje pri grajšaku kupovati, ima z vsimi svojimi dolžnostmi jenjati.

Našim ministram notranjih oprav, pravice in denarstva je povelje dano, to postavo doveršiti.

Dano v našim poglavnim in stolnim mestu na Dunaji sedmi dan kimovca tavžent osemsto in osem in štiridesetiga léta, in v štirinajstim létu Našiga vladarstva.

Ferdinand s./r.

Wessenberg, **Dobelhoff,** **Bach,** **Latour,** **Krauss,** **Hornbostl,** **Schwarzer,**
 ministrov predse- minister notranjih minister pravice. minister vojništva. minister denarstva. minister kupčij- minister očit. del.
 nik in minister oprav. stva.

Dopis iz Štajarskiga.

1. dan tekočiga mesca pridem v Rogatec, in tam mi pripoveduje nek znan gospod od Štajarsko-Hervaske meje smešno pa tudi resno prigodbo. 29. pretečeniga mesca ponoči ob 10. začnejo po vsem Zagorji na Hervaškim pri vsih cerkvah z vsimi zvonovi na vso moč zvoniti; po višinah in hribih luči kot kresi svetijo in strel se sliši od vsih strani. Neizrečen strah prepade težane v Krapini, grajšake in seljake na meji; plašni poberejo blagá kar se da, in bežijo na Štajarsko v gore in hoste Macelske planine, kér družiga ne mislijo, kakor de protivni Madžari so v deželo priderli. Drugi dan se zmotá odkrije, strah pred Vogri sicer mine, ali drugi strah jih obda, ko zvedó, de večerejnji hrup in šum je egiptovskim kobilicam namenjen bil. Prikazal se je požirin marčes; ga odgnati je ukaz prišel, strelati, zvoniti, kaditi in tako silno žival odpoditi. Štiri ure od Rogatec v Razboru in Bedekovčinah so se kobilice na pol ure širokosti in dve uri na dolgost na tla spustile in vso zelenino pozobale. — Ura ravno deset odbije in mi se spat spravljamo, ko na enkrat šum v Rogatec postane; vse je pokoncu viditi kaj de je, — in glejte na vsih hribeh po Hervaškim veliki ognji gorijo, pri vsih cerkvah zvonijo, in ljudstvo vreši na glas, de je človeka strah, kakor pred večerejnjim ravnil. Pri razlaganju nam je bilo še posebno všeč, de je pridni šolnik, gosp. Jakob Mencinger, otroke navadil, vse iména, zaznamke in pravila pri številstvu v čisti slovénsini dopovedovati, in se niso popačene nemške besede vmés blodile. Vse spraševanje in otrok gladko odgovarjanje in spodobno vedenje in zaderžanje pa je spričevalo, kaj v resnici skerbni duhoven učenik in pridni šolnik veljá. Le škoda, ko bi ta šola sčasama nehala, kér za šolnika še nič stanovitnih dohódkov, in tudi še lastne hiše za šolo ni — fara sama pa tudi vsiga ne zmóre!

Kér iz Hervaškiga skozi Vogersko več pošte ne gredó, je slavni ban Jelačić v Rogatec tudi pošto vtemelil, ktera Hervaško pošto z železnico v Poličanah veže in združí; prvi dan tekočiga mesca sta se že dva Hervaška poštna vozá pripeljala in posihmal gré vsakdan. — Jutro se bo Celjske narodne straže bandero častito blagoslovilo; iz cele Celjske kresije pridejo poslanci narodne straže raznih mest in tergov; zvečer bo igra v gledališu in v torek velik ples; de brez velikih obedov in pijač ne bo, se tako vé. Jože Hašnik.

Šolski dopis iz Bohinja.

Si o sedanjih prekucijah glavo nekoliko izjasniti, in svoje misli saj za kratek čas na kaj družiga obrniti, si morebiti marsikdo vmés tudi kako drugo novico brati ali slišati voši. V to naj sledéca šolska novičica bo — s ktero posebno vnéte duhovne učeníke, vse dobre, pridne šolnike in vse skerbne starše in prijatle šol razveseliti želim. Če se bo s tem kako sereč v prid in blagor ljube mladosti obudilo in vnéto, se bodo moje želje nar obilniši spolnile.

*) Dosihmal nismo od te nesreče na Krajskim nič zvedili. Vredništvo.

Že v 34. in 35. listu lanjskih Novic sim bil od tačasne šolske poskušnje in sploh od pridne, vsakdanje in nedeljske šole, ki je na Bistrici v Bohinji, povedal — kar je potem v 44. listu tudi neki gospod Teržacan L. P. po lastnim prepričanji poterdil. Ne de bi, kar sim že takrat dopovedal, ponavljal, zdaj zlasti le to oméni ti hočem, kar iz posebnih okoljsin létašnje šolske poskušnje noviga, lepiga vé.

Bilo je 25. pretečeniga mesca maliga serpana (svetiga Jakoba dan), ko se je na Bistrici šolska poskušnja obhajala. Otrók je bilo vse natlačeno, in tudi staršev in drugih ljudi je obilo gledat in poslušat prišlo. Med več duhovnimi in nekaj družih gospodov so tudi častitljivi gospod-tehant — v toliko večji podbudo in veselje otrokam — pričujoči bili. In ko so prijazno otroke nagovorili in jim serčenost dali, de naj se, kar so se lepiga naučili, dobro skažejo in verlo obnašajo, se je po molitvi po tréh delinah, v ktere so otróci za učenje razločeni, jelo navadno spraševanje. Nar pred, kakor sploh, je bilo spraševanje iz keršanskiga nauka in iz zgodb svetiga pisma; na tó branje (iz trojnih za vsako delino posebej odločenih bukev) z dopovedanjem tega, kar se je bralo; potem je bilo rajtanje iz pameti (ali iz glave) in na tablo; in na zadnje slovensko pisanje na tablo z razlaganjem za pravopis vediti potrebnih ravnil. Pri rajtanji nam je bilo še posebno všeč, de je pridni šolnik, gosp. Jakob Mencinger, otroke navadil, vse iména, zaznamke in pravila pri številstvu v čisti slovénsini dopovedovati, in se niso popačene nemške besede vmés blodile. Vse spraševanje in otrok gladko odgovarjanje in spodobno vedenje in zaderžanje pa je spričevalo, kaj v resnici skerbni duhoven učenik in pridni šolnik veljá. Le škoda, ko bi ta šola sčasama nehala, kér za šolnika še nič stanovitnih dohódkov, in tudi še lastne hiše za šolo ni — fara sama pa tudi vsiga ne zmóre!

(Dalje sledí.)

Vesela novica iz Černiga Verha šolskim prijatlam.

V torek 22. veličiga serpana tega léta je bil za nas Černo-Veršce Ipavskiga okraja v resnici práv vesel dan. Obhajalo se je namreč práv praznično izpraševanje malih šolarjev po dokončanem šolskim létu. To izpraševanje je bilo pa še toliko slavniji in vse iz cele okolice ga je še toliko željniši zató pričakovalo, kér že čvetero lét — odkar je bila namreč skorej cela vas, Černi Verh, strašno pogorela — kaj taciga tukej ni bilo. 30 čedno, po nedeljsko oblečenih učencov, mladenčev in deklíc, je pri ti poskušnji bilo, ki so vpričó 12 častitih gospod-duhovnov iz bližnjih in tudi daljnih krajev tako gladko in jasno odgovorjali, de se naša ljuba podfara tolikanj hasna in lepiga napredka od še le létaš